

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-9156.111.3.30-38>
УДК 336.24

Кадала В. В., кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

e-mail: kadala@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6868-9487>

Гузенко О. П., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та публічного управління навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Кропивницький, Україна)

e-mail: reginaguzenko2015@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4002-2629>

ПРАВОВИЙ БАЗИС АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Стаття присвячена правовим регуляторам, які забезпечують адаптацію процесу адміністрування митних платежів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Звернуто увагу на зміст повноважень представників митних органів України, котрі безпосередньо торкаються всіх аспектів процесу адміністрування митних платежів. Обґрунтовано тенденції динамічних змін надходження митних платежів до бюджету країни за останні п'ять років. Розкрито головні чинники впливу законодавчого змісту на поведінку показників митних надходжень до бюджету. Обґрунтовано доцільність переосмислення сутнісного змісту митних платежів як понятійної категорії. Надано авторське бачення й аргументовано доцільність розуміння митних платежів як комплексу непрямих податкових платежів, визначених згідно з вимогами податкового законодавства, які в сумарному вираженні встановлюють правовий грошовий еквівалент, обов'язковий до сплати суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності до бюджету країни, при виконанні процедури переміщення товарів через державний кордон України, які є предметом контролю з боку представників митних органів.

Зазначено, що для країни, яка перебуває в зоні воєнного конфлікту, пріоритетне значення в процесах забезпечення наповнення бюджету має саме процес адміністрування митних платежів, який запропоновано розуміти як сукупність правових інструментів, призначених для виконання повноважень представниками митних органів, у сфері формування правовідносин при здійсненні управлінської діяльності з приводу забезпечення справляння митних платежів суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності з використанням способів і прийомів, здатних забезпечити уникнення ризиків порушення правових норм, з обов'язковим проведенням контрольних дій, які сприятимуть виявленню й нівелюванню недоліків у процесах надходження до бюджету митних платежів.

Розкрито змістовність наданих законодавцем пропозицій щодо вдосконалення, підвищення дієвості й ефективності процесу адміністрування митних платежів у країні, яка воює. Запропоновано введення моніторингових інструментів з метою підвищення відповідальності кожного учасника цього процесу та досягнення наміченого якісного рівня в майбутньому.

Ключові слова: адміністрування, митні платежі, зовнішньоекономічна діяльність, суб'єкти господарювання, митні органи, правове забезпечення, митні процедури, штрафні санкції.

Постановка проблеми. Процедури адміністрування митних платежів (далі – А(м.п.)) мають правову основу, що регламентують процес, який комплексно охоплює збирання, обчислення, контроль і їх сплату. Безумовно, А(м.п.) спирається на законодавчий базис у питаннях як регулювання суспільних правовідносин, так і визначення повноважень представників митних органів (далі – П(м.о.)). При цьому постає питання більш глибокого змісту, котре висвітлює формалізацію повноважень П(м.о.) стосовно збирання, обчислення, контролю та сплати цих видів платежів, установлення прав та обов'язків

суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД), проведення процедур митного контролю за вантажами, які перетинають державний кордон України. Маються на увазі ті митні процедури, котрі забезпечують реалістичність установлення суми митних платежів (далі – МП). На жаль, в Україні вже четвертий рік тривають активні воєнні дії, котрі спровоковані російською федерацією, які негативно впливають на окремі етапи виконання законодавчих норм щодо якісного виконання зобов'язань П(м.о.) у сфері проведення МП різного змісту. Очевидним є те, що проблематичні питання не оминули й процеси А(м.п.), що вказало на доцільність осучаснення правової площини їх проведення з урахуванням сучасних реалій. Окрім того, з огляду на рольовий сегмент МП у процедурі наповнення бюджету країни, вирішення поставленого питання набуває особливої актуальності. Окреслене сприяло вибору напряму дослідження й підкреслює доцільність проведення більш поглибленого дослідження з огляду на надзвичайні умови діяльності всіх суб'єктів процедури А(м.п.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Правові та проблематичні аспекти процесу А(м.п.) постійно посідають доволі помітне місце в дослідженнях вітчизняної наукової спільноти. Результати наукових розвідок вітчизняних учених відображено в монографічних і дисертаційних дослідженнях, стали предметом обговорення на різного рівня дискусійних наукових платформах, оприлюднювалися на науково-практичних конференціях фахового спрямування. Вагомий внесок у створення наукового підґрунтя й удосконалення правового регулювання процесу А(м.п.) зробили вітчизняні вчені. Так, М. В. Возний [1] присвятив наукові пошуки питанню фінансово-правового регулювання А(м.п.) в Україні, а С. А. Дуженко [2] вивчала проблему провадження у справах про порушення митних правил. Своєю чергою, А. Б. Маслова [3] досліджувала організаційно-правові аспекти реформування органів, що реалізують державну митну політику як складник системи публічного адміністрування. В. Я. Настюк, Л. Р. Баязітов, Ю. Д. Кунєв і Є. С. Маринчак [4] переймалися питанням сучасного стану й перспектив розвитку митних правовідносин в Україні. Натомість Л. І. Прокіпчук [5] у дисертаційному дослідженні надав змістовні пропозиції щодо А(м.п.) в умовах реформування митної політики держави. Віддаючи належне науковим розробкам вітчизняних учених, водночас доцільно констатувати, що недостатньо дослідженими залишаються питання правового базису функціонування як системи А(м.п.), так і суб'єктів ЗЕД, котрі перебувають у надзвичайних умовах розвитку, що спровоковані наявними активними воєнними діями в країні.

Формулювання цілей. Метою статті є дослідження питань правового базису процесу А(м.п.) суб'єктів ЗЕД України, осучаснення категоріально-понятійного апарату й надання рекомендацій щодо вдосконалення та підвищення дієвості зазначеного процесу з урахуванням реалій сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Рольовий сегмент МП суб'єктів ЗЕД доцільно визначати з позиції декількох сегментів. З одного боку, МП посідають помітне місце в системі доходів Державного бюджету України, з іншого – є свідченням рівня ефективності діяльності митних органів, які мають забезпечити стабільність формування коштів країни. Постає питання суспільних правовідносин, які виникають між суб'єктами, що задіяні в процедурі формування й надходження до бюджету України митних платежів. У цьому випадку актуальним для вирішення є питання осучаснення процесу А(м.п.) суб'єктів ЗЕД України.

На першому етапі вивчення поставленої проблеми окрему увагу варто приділити правовому базису, котрий забезпечує законодавчі регламентації щодо процесу А(м.п.) в Україні. До пакета правових регуляторів належать такі нормативно-правові акти, як Митний кодекс України [6], Податковий кодекс України [7], Закон України «Про Митний тариф України» [8], Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу» [9].

Окрім цього, доречно згадати розпорядження КМУ «Про схвалення Національної стратегії доходів до 2030 року» [10] і Постанову КМУ «Положення про Державну митну службу України» [11], які відіграють значну роль у проведенні процедури А(м. п.).

Таке твердження ґрунтується на тому, що в Постанові КМУ від 06.03.2019 № 227 [11] чітко окреслено повноваження П(м.о.), які пов'язані зі справлянням МП (таблиця 1).

Із цього приводу цікавим є твердження Л. О. Батанової [12, с. 498], яка зазначає, що одним із напрямів фінансової діяльності П(м.о.) є процедура «А(м.п.), що включає ведення обліку сплачених та повернутих МП, організація повернення надмірно або помилково сплачених МП, накладання штрафів або пені». Дослідниця акцентує увагу на тому, що процес А(м.п.) необхідно розглядати як «основний напрямок фінансової діяльності митних органів, що складає собою систему заходів, спрямованих на організацію та контроль за повнотою нарахуванням, своєчасною сплатою МП, що справляються у разі переміщення товарів через митний кордон України» [12, с. 498].

Нагадаємо, що, згідно з чинними правовими актами у сфері митної діяльності України, а саме п. п. 14.1.113 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу України [7], законодавець визначає МП як «податки, які справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи» [7]. Водночас звернення до п. 27 ст. 4 Митного кодексу України [6] дало змогу деталізувати перелік МП, до яких законодавець включив «мито, акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції)».

Натомість А. М. Соцький вважає, що МП являють собою «сукупність податків та мита, що є інструментами тарифного та нетарифного регулювання ЗЕД, а також митні збори за здійснення митними органами юридично значущих дій, тобто це гро-

Таблиця 1

Повноваження П (м. о.) у сфері справлянням МП*

Зміст функціональних сегментів щодо повноважень П (м.о.) у сфері справляння МП	Ключові сегменти
1) прийняття нормативно-правових актів, що визначають, зокрема, порядок списання заборгованості по сплаті МП (недоплата), пені, визнання безнадійним боргу по сплаті МП тощо;	правовий акт, МП, сплата, борг, пеня, недоплата
2) здійснення контролю за дотриманням митного законодавства, а також за правильністю обчислення й своєчасністю сплати особливих видів мита;	контроль, сплата, види мита
3) здійснення бюджетних повноважень як головного розпорядника бюджетних коштів і головного адміністратора МП;	розпорядник, адміністратор, кошти
4) здійснення справляння МП, застосування заходів щодо їх примусового стягнення;	примусове стягнення
5) здійснення повернення надлишкової сплаченої або стягнутої суми МП;	повернення, стягнення
6) прийняття наданого забезпечення сплати МП, звернення стягнення на таке забезпечення;	забезпечення, звернення
7) прийняття рішення про надання відстрочення або розстрочення сплати МП або про відмову в її наданні;	відстрочення, розстрочення
8) здійснення контролю митної вартості товарів, переміщуваних через митний кордон України;	товар, митний кордон
9) контроль за правильністю обчислення й своєчасністю сплати МП, ужиття заходів щодо їх примусового стягнення;	обчислення, сплата, примус
10) прийняття за результатами митної перевірки рішень у разі виявлення несплати або неповної сплати МП.	перевірка, рішення

Примітка: *систематизовано та складено авторами на основі джерела [11].

шові кошти, що сплачуються у бюджет країни при переміщенні товарів через митний кордон». При цьому автор звертає увагу на те, що «розмір МП залежить від багатьох факторів, включаючи вартість товарів, коду товару, країну походження та кінцевий пункт призначення» [13, с. 211].

Проте, на нашу думку, беручи до уваги пріоритетність МП у наповненні бюджетних коштів і процесах адміністрування, пропонуємо розуміти МП як представника понятійного категоріального апарату цього процесу, а саме як комплекс непрямих податкових платежів, визначених згідно з вимогами податкового законодавства, які в сумарному вираженні встановлюють правовий грошовий еквівалент, обов'язковий до сплати суб'єктами ЗЕД до бюджету країни, при виконанні процедури переміщення товарів через державний кордон України, яка є предметом контролю з боку П(м.о.). Перевагами авторського тлумачення понятійної категорії МП вважаємо такі: урахування правових норм установлення сумарної величини непрямих податків, які є базовою основою для розрахунку сумарної величини МП; звернення уваги на правову вимогу щодо обов'язковості сплати МП суб'єктами ЗЕД до бюджету України; окреслення змісту операції суб'єкта ЗЕД з наголосом на присутність контрольних дій з боку П(м.о.).

Однією з ключових проблем в Україні є встановлення факторів, які впливають на протікання процесу А(м.п.) в Україні. Із цією метою звернемося до статистичних даних Митної служби України (таблиця 2).

Зменшення надходжень МП від суб'єктів ЗЕД до бюджету України припадає на період початку повномасштабних воєнних дій в Україні, які спровоковано російською федерацією. Нагадаємо, 2022 рік відзначився законодавчими ініціативами з питань створення пільгових і спрощених умов увезення товарів на митну територію України. Безумовно, такі дії законодавця були обґрунтовані введенням додаткових митних пільг для групи товарів оборонної сфери, категорії медичних виробів і лікарських засобів, а також гуманітарної допомоги для країни, яка воює. Проте справедливим буде відзначити, що із середини 2023 року законодавець скасував більшість пільг воєнного часу та повернув суб'єктів ЗЕД до довоєнної системи оподаткування й увезення товарів на територію України. Такі дії призвели до збільшення надходжень МП у 2024 році.

Зазначеної позиції дотримуються І. І. Легкоступ, Н. В. Саїнчук та М. В. Соколюк [15] стосовно того, що «на зменшення надходжень МП вплинули умови воєнного часу та особливості створення пільгових та спрощених умов ввезення товарів на митну територію України». Водночас дослідники звертають увагу на необхідність «покращити ефективність системи А(м.п.) та упорядкувати митне законодавство» [15].

Варто зауважити, що законодавець уперше ввів поняття «адміністрування податків, зборів», яке закріпив у п. 14.1.1-1 ст. 14 Податкового кодексу України [7]. Законодавець

Таблиця 2

Динаміка сплачених суб'єктами ЗЕД МП до Державного бюджету України за 2020–2024 роки, млрд грн*

Показники	Період дослідження, роки				
	2020	2021	2022	2023	2024
1. Акцизний податок із увезених на митну територію України підакцизних товарів	57,8	79,6	41,7	39,9	42,6
2. ПДВ із увезених на митну територію України товарів	274,1	380,7	253,1	284,6	298,6
3. Увізне мито	0,2	6,9	3,3	6,6	27,4
4. Вивізне мито	0,3	1,3	2,3	3,1	4,4
5. Разом МП	362,4	498,5	321,0	399,8	465,8

Примітка: *узагальнено та складено авторами на основі джерела [14].

запропонував розглядати його як «сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організовують ідентифікацію, облік платників податків і платників єдиного внеску та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом» [7].

Ключовими ознаками процесу А(м.п.) суб'єктів ЗЕД, на думку О. М. Радченко, є «наявність організаційно-управлінської діяльності, участь у реалізації завдань у сфері митної справи, покладених на митні органи держави, виконання повноважень П(м.о.) нормативно-правових рамках, суб'єктами А(м.п.) виступають митні органи України, а об'єктом учасники зовнішньоторговельної, інвестиційної та іншої діяльності, включаючи виробничу кооперацію, в сфері міжнародного обміну товарами, інформацією, роботами, послугами, результатами інтелектуальної діяльності (правами на них)» [16, с. 137].

З метою покращення рівня дієвості процесу А(м.п.) суб'єктів ЗЕД необхідно як розуміти його сутнісний зміст, так і переосмислити рольовий аспект у сучасних реаліях розвитку країни, яка воює. Із цього приводу варто звернути увагу на те, що єдиного підходу до визначення сутнісного змісту процесу А(м.п.) у колі наукової вітчизняної спільноти не існує. Так, О. М. Радченко вважає, що процес А(м.п.) доцільно розглядати «як напрям фінансової діяльності держави, що здійснюється митними органами України, що включає справляння митних платежів (у тому числі їх примусове стягнення) і контроль за правильністю обчислення і своєчасністю їх сплати з метою поповнення доходної частини державного бюджету України» [16, с. 140]. До цього Л. О. Батанова констатує «митне адміністрування являє собою основний зміст державної митної політики України, яка визначає напрями діяльності держави щодо забезпечення економічної безпеки і врегулювання зовнішньоекономічних зв'язків, що здійснюються спеціальними засобами митного регулювання» [17, с. 115].

За результатами дисертаційних досліджень, Л. І. Прокіпчук дійшов висновку, що сутність поняття «система А(м.п.)» доцільно розуміти як «систему правовідносин, що формуються внаслідок здійснення митними органами організаційно-управлінської діяльності за допомогою сукупності норм та засобів, визначених на законодавчому рівні, з приводу забезпечення організації справляння МП, що сприятиме більш повному наповненню бюджету та мінімізуватиме ризики ухилення від їх сплати» [5, с. 4]. Дещо по-іншому підходить до визначення А(м.п.) С. О. Баранов, який стверджує, що «ключовою складовою А(м.п.) є поняття митної вартості, а також її правильне обчислення й законодавче трактування» [18, с. 115].

З огляду на зазначене, вважаємо, що процес А(м.п.) доцільно розуміти як сукупність правових інструментів, призначених для виконання повноважень П(м.о.) у сфері формування правовідносин при здійсненні управлінської діяльності з приводу забезпечення справляння МП суб'єктами ЗЕД з використанням способів і прийомів, здатних забезпечити уникнення ризиків порушення правових норм, з обов'язковим проведенням контрольних дій, які сприятимуть виявленню й нівелюванню недоліків у процесах надходження до бюджету МП. Обґрунтуванням зазначеної пропозиції, на наш погляд, слугують такі аргументи: включення сукупності правових інструментів, призначених для виконання повноважень П(м.о.), виходячи з того, що МП включають сумарне вираження непрямих податків; розкрито необхідність у процесі А(м.п.) залучення різних способів і прийомів, здатних забезпечити уникнення ризиків порушення правових норм суб'єктами ЗЕД, наголошено на необхідності обов'язкового проведенням контрольних дій П(м.о.), які сприятимуть виявленню й нівелюванню недоліків у

процесах надходження до бюджету МП, що є важливим кроком для виконання завдань країни, котра функціонує в умовах воєнних викликів.

Відзначимо, що сьогодні актуальною для вирішення є проблема підвищення рівня дієвості й ефективності процесу А(м.п.). Із цього приводу цікавою є думка О. О. Маслак, Х. С. Передало й Т. О. Маслак [19, с. 45], котрі пропонують «покращення адміністрування митних доходів, починаючи з ввезення товару на митну територію України і завершуючи моментом його реалізації ... на основі зміни структури системи А(м.п.), покращення сервісного обслуговування суб'єктів ЗЕД, зменшення кількості випадків недостовірного декларування, а також зниження загальних витрат учасників ЗЕД». Л. І. Прокіпчук [5, с. 15] важливим напрямом удосконалення системи А(м.п.) визначає «запровадження та використання електронної системи адміністрування, яка характеризується такими перевагами: зниження затратності робочого часу та коштів; автоматичне визначення помилок, автоматичне оновлення звітності, збереження конфіденційності інформації та зростання оперативності обробки поданих даних».

Наостанок важливо наголосити на тому, що законодавець передбачив протягом 2025–2027 років [20] упровадження низки заходів реформування митної політики та митного адміністрування, передбачені Національною стратегією доходів до 2030 року [10], зокрема щодо «гармонізації митного законодавства України із законодавством ЄС; посилення антикорупційних заходів та підвищення довіри до митних органів; підтримки та співпраці з бізнесом; розвитку міжнародного митного співробітництва; інституційного розвитку митних органів; розвитку ІТ та забезпечення технічними засобами митного контролю».

Висновки. На підставі дослідження можна зробити низку висновків. По-перше, процес А(м.п.) суб'єктів ЗЕД має потужну правову платформу, проте в умовах сьогодення потребує вдосконалення в питаннях посилення моніторингу за якісним виконанням наданих повноважень П(м.о.) й дотриманням чинних правових норм суб'єктами ЗЕД під час обчислення та сплати МП. По-друге, підвищення рівня дієвості й ефективності процесу А(м.п.) залежить від переосмислення його рольового значення в умовах воєнних викликів та осучаснення чинного категоріально-понятійного апарату в контексті дефініцій «митні платежі» й «адміністрування митних платежів». По-третє, надано авторські пропозиції щодо тлумачення останніх, які обґрунтовано й аргументовано. По-четверте, наявні напрями вдосконалення процесу А(м.п.) свідчать про активну роботу законодавця з метою досягнення стабілізації надходження МП до бюджету країни, котра функціонує в надзвичайних умовах.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі повинні полягати в осучасненні механізму процесу А(м.п.) в Україні на базі введення пакета моніторингових інструментів, які є дієвим джерелом підвищення якісного рівня кожного етапу цього процесу.

Використані джерела:

1. Возний М. В. Фінансово-правове регулювання адміністрування митних платежів в Україні : дис. ... докт. філософії : спец. 081 «Право». Київ, 2025. 195 с.
2. Дуженко С. А. Проведення у справах про порушення митних правил : монографія / за заг. ред. М. Г. Шульги. Харків : Оберіг, 2017. 170 с.
3. Маслова А. Б. Органи, що реалізують державну митну політику, як складова системи публічного адміністрування: організаційно-правові аспекти реформування: монографія. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 388 с.
4. Сучасний стан та перспективи розвитку митних правовідносин в Україні : колективна монографія / В. Я. Настюк, Л. Р. Баязітов, Ю. Д. Кунєв, Є. С. Маринчак та ін. ; за заг. ред. Д. В. Приймаченка. Дніпро : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 272 с.

5. Прокіпчук Л. І. Адміністрування митних платежів в умовах реформування митної політики держави : автор. дис. ... докт. екон. наук : спец. 08.00.08. Львів : ЛУБТП, 2020. 23 с.
6. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#n2269> (дата звернення: 05.06.2025).
7. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2755-17> (дата звернення: 05.06.2025).
8. Про Митний тариф України : Закон України від 19.10.2022 № 2697. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text> (дата звернення: 05.06.2025).
9. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо імплементації деяких положень Митного кодексу Європейського Союзу : Закон України від 22.08.2024 № 3926-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3926-IX#Text> (дата звернення: 06.06.2025).
10. Про схвалення Національної стратегії доходів до 2030 року : Розпорядження КМУ від 27.12.2023 № 1218-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-skhvalennia-natsionalnoi-strategii-dokhodiv-do-2030-s1218-271223> (дата звернення: 06.06.2025).
11. Положення про Державну митну службу України: затв. Постановою КМУ від 06.03.2019 № 227. URL: <https://customs.gov.ua/polozhennia> (дата звернення: 06.06.2025).
12. Батанова Л. О. Сучасний стан адміністрування митних платежів як основного напрямку фінансової діяльності митних органів України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 2. С. 497–499. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-2/120>.
13. Соцький А. М. Митні платежі як джерело формування доходної частини державного бюджету України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 3. С. 210–213. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-3/49>.
14. Статистичні дані Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua/en> (дата звернення: 06.06.2025).
15. Легкоступ І. І., Саїнчук Н. В., Соколюк М. В. Митні платежі як складова формування доходної частини державного бюджету України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-43>.
16. Радченко О. М. Адміністрування митних платежів як фінансово-правова категорія. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2019. № 1. С. 137–142.
17. Батанова Л. О. Поняття, сутність та особливості адміністрування митних платежів. *Lex portus*. 2016. № 2. С. 114–123.
18. Баранов С. О. Актуальні проблеми адміністрування митних платежів в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 3. С. 117–119.
19. Маслак О. О., Передало Х. С., Маслак Т. О. Адміністрування митних платежів: концептуальний базис в стратегіях розвитку підприємств. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2022. № 1(7). С. 40–48.
20. Про схвалення Бюджетної декларації на 2025–2027 роки : Постанова КМУ від 28.06.2024 № 751. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/751-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07.06.2025).

References:

1. Voznyi, M. V. (2025). Finansovo-pravove rehuliuвання administruvannya mytnykh platezhiv v Ukraini [Financial and legal regulation of customs payments administration in Ukraine]: dys. ... d-ra filosofii: 081 Pravo. Kyiv [in Ukrainian].
2. Duzhenko, S. A. (2017). Provadzhennia u spravakh pro porushennia mytnykh pravyl [Proceedings in cases of violation of customs regulations]: monohrafiia / za zah. red. M. H. Shulhy. Kharkiv: Oberih [in Ukrainian].
3. Maslova, A. B. (2020). Orhany, shcho realizuiut derzhavnu mytnu polityku, yak skladova systemy publicnoho administruvannya: orhanizatsiino-pravovi aspekty reformuvannya [Bodies implementing state customs policy as a component of the public administration system: organizational and legal aspects of reform]: monohrafiia. Zaporizhzhia: Vydavnychiy dim "Helvetyka" [in Ukrainian].
4. Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku mytnykh pravovidnosyn v Ukraini [Current status and prospects for the development of customs relations in Ukraine]: kolektyvna monohrafiia / V. Ia. Nas-tiuk, L. R. Baiazitov, Yu. D. Kuniev, Ye. S. Marynychak ta in.; za zah. red. D. V. Pryimachenka (2018). Dnipro: Vydavnychiy dim "Helvetyka" [in Ukrainian].
5. Prokipchuk, L. I. (2020). Administruvannya mytnykh platezhiv v umovakh reformuvannya myt-noi polityky derzhavy [Administration of customs payments in the context of reforming the state's customs policy]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Lviv: LUBTP [in Ukrainian].

6. Mytnyi kodeks Ukrainy [Customs Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 13.03.2012 r. № 4495-VI. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#n2269> (data zvernennia: 05.06.2025 roku) [in Ukrainian].
7. Podatkovi kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 02.12.2010 r. № 2755-VI. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2755-17> (data zvernennia: 05.06.2025 roku) [in Ukrainian].
8. Pro Mytnyi taryf Ukrainy [About the Customs Tariff of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 19.10.2022 r. 2697. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text> (data zvernennia: 05.06.2025 roku) [in Ukrainian].
9. Pro vnesennia zmin do Mytnoho kodeksu Ukrainy shchodo implementatsii deiakykh polozhen Mytnoho kodeksu Yevropeiskoho Soiuzu [On amendments to the Customs Code of Ukraine regarding the implementation of certain provisions of the Customs Code of the European Union]: Zakon Ukrainy vid 22.08.2024 r. № 3926-IX. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3926-IX#Text>. (data zvernennia: 06.06.2025 roku) [in Ukrainian].
10. Pro skhvalennia Natsionalnoi stratehii dokhodiv do 2030 roku [On the approval of the National Revenue Strategy until 2030]: rozporiadzhennia KМУ vid 27.12.2023 r. № 1218-r. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-natsionalnoi-stratehii-dokhodiv-do-2030-s1218-271223> (data zvernennia: 06.06.2025 roku) [in Ukrainian].
11. Polozhennia pro Derzhavnu mytnu sluzhbu Ukrainy [Regulations on the State Customs Service of Ukraine]: zatv. Postanovoio KМУ vid 06.03.2019 r. №227. Retrieved from: <https://customs.gov.ua/polozhennia> (data zvernennia: 06.06.2025 roku) [in Ukrainian].
12. Batanova, L. O. (2025). Suchasnyi stan administruvannia mytnykh platezhiv yak osnovnoho napriamku finansovoi diialnosti mytnykh orhaniv Ukrainy [The current state of customs payments administration as the main direction of financial activity of the customs authorities of Ukraine]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 2. S. 497–499. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-2/120> [in Ukrainian].
13. Sotskyi, A. M. (2025). Mytni platezhi yak dzherelo formuvannia dokhodnoi chastyny derzhavnoho biudzhetu Ukrainy [Customs payments as a source of revenue formation for the state budget of Ukraine]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 3. S. 210–213. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-3/49> [in Ukrainian].
14. Statystychni dani Derzhavnoi mytnoi sluzhby Ukrainy [Statistical data of the State Customs Service of Ukraine]. Retrieved from: <https://customs.gov.ua/en> (data zvernennia: 06.06.2025 roku) [in Ukrainian].
15. Lehkostup, I. I., Sainchuk, N. V., & Sokoliuk, M. V. (2023). Mytni platezhi yak skladova formuvannia dokhidnoi chastyny derzhavnoho biudzhetu Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Customs payments as a component of the formation of the revenue part of the state budget of Ukraine under martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo*. № 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-43> [in Ukrainian].
16. Radchenko, O. M. (2019). Administruvannia mytnykh platezhiv yak finansovo-pravova katehoriia [Customs administration as a financial and legal category]. *Derzhava ta rehiony. Serii: Pravo*. № 1. S. 137–142 [in Ukrainian].
17. Batanova, L. O. (2016). Poniattia, sutnist ta osoblyvosti administruvannia mytnykh platezhiv [The concept, essence and features of customs payment administration]. *Lex portus*. № 2. S. 114–123 [in Ukrainian].
18. Baranov, S. O. (2015). Aktualni problemy administruvannia mytnykh platezhiv v Ukraini [Current problems of customs payments administration in Ukraine]. *Pivdennoukrainskyi pravnychi chasopys*. № 3. S. 117–119 [in Ukrainian].
19. Maslak, O. O., Peredalo, Kh. S., Maslak, T. O. (2022). Administruvannia mytnykh platezhiv: kontseptualnyi bazys v stratehiakh rozvytku pidpriemstv [Customs administration: a conceptual basis in enterprise development strategies]. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia ta problemy rozvytku*. № 1(7). S. 40–48 [in Ukrainian].
20. Pro skhvalennia Biudzhetnoi deklaratsii na 2025–2027 roky [On the approval of the Budget Declaration for 2025–2027]: postanova KМУ vid 28.06.2024 r. № 751. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/751-2024-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 07.06.2025 roku) [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 28.07.2025
Стаття рекомендована до друку 25.08.2025
Опублікована 12.11.2025

Kadala V., Candidate of Law, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Civil Law Disciplines Donetsk State University of Internal cases (Kropyvnytsky, Ukraine)

Guzenko O., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Economics and Public Administration of the Educational and Scientific Institute of Law and Social Management Donetsk State University of Internal cases (Kropyvnytsky, Ukraine)

LEGAL BASIS FOR THE ADMINISTRATION OF CUSTOMS PAYMENTS BY FOREIGN ECONOMIC OPERATORS: PROBLEMATIC ASPECTS

The article is devoted to the legal regulators that ensure adaptation of the process of administration of customs payments of foreign economic activity. Attention is drawn to the content of powers of representatives of the customs authorities of Ukraine, which directly affect all aspects of the process of administering customs payments. The author substantiates the trends of dynamic changes in the receipt of customs payments to the country's budget over the past five years. The main factors of influence of the legislative content on the behavior of indicators of customs revenues to the budget are revealed. The expediency of rethinking the essential content of customs payments as a conceptual category is substantiated.

The authors presents the author's vision and argues for the expediency of understanding of customs payments as a set of indirect tax payments determined in accordance with the requirements of tax legislation, which in total establish the legal monetary equivalent payable by foreign economic entities to the country's budget when performing the procedure for moving goods across the State border of Ukraine which are subject to control by representatives of customs authorities.

It is noted that for a country that is in the zone of military conflict, the process of customs payments administration, which is proposed to be understood as a set of legal instruments intended for the exercise of powers by representatives of customs authorities in the field of formation of legal relations in the implementation of management activities, is of priority importance in the processes of ensuring budget revenues. The authors discusses the collection of customs duties by foreign economic operators using methods and techniques that can ensure avoidance of the risks of violation of legal norms, with mandatory control actions that will help identify and eliminate shortcomings in the processes of customs duties collection.

The authors reveals the content of the proposals provided by the legislator to improve, increase the efficiency and effectiveness of the process of customs payments administration in a country at war. The authors proposes to introduce monitoring tools in order to increase the responsibility of each participant in this process and to achieve the intended quality level in the future.

Keywords: administration, customs payments, foreign economic activity, business entities, customs authorities, legal support, customs procedures, penalties.